

Vlaams
Parlement

ingediend op **15** (2018-2019) – Nr. 2-F
4 december 2018 (2018-2019)

Verslag

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Sofie Joosen
aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting

over het ontwerp van decreet

houdende de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2019

en over de beleidsbrief
Landbouw en Visserij
2018-2019

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Jos De Meyer.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Jelle Engelbosch, Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, Sabine Vermeulen, Peter Wouters;

Jos De Meyer, Bart Dochy, Tinne Rombouts, Johan Verstreken;

Herman De Croo, Francesco Vanderjeugd;

Els Robeyns, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Vera Celis, Matthias Diependaele, Bert Maertens, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Tine van der Vloet;

Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens, Michel Doomst, Jan Durnez;

Lydia Peeters, Freya Saeys;

Rob Beenders, Kurt De Loor;

Johan Danen.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

Documenten in het dossier:

- 15** (2018-2019) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
 - Nr. 2-A t.e.m. 2-E: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
- 14** (2018-2019) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
- 12-A** (2017-2018) – Nr. 1: Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
 - Nr. 2: Verslag
- 13** (2018-2019) – Nr. 1: Algemene toelichting
 - Nr. 2: Toelichtingen per programma
- 16** (2018-2019) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof over de begroting
- 21** (2018-2019) – Nr. 1: Meerjarenraming
- 1718** (2018-2019) – Nr. 1: Beleidsbrief

INHOUD

I.	Toelichting van de algemene uitgavenbegroting 2019 door Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw	6
1.	Algemeen overzicht van de begroting	6
2.	Financiering van de droogteramp van 2018	6
3.	Realisering van de doelstellingen van het Klimaatfonds	6
4.	Continuering van een aantal initiatieven.....	6
II.	Toelichting van de beleidsbrief Landbouw en Visserij 2018-2019 door Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw	7
1.	SD1: Duurzame bedrijfsvoering wordt vooropgezet in Flanders Food Valley	7
1.1.	Het huidige GLB: maximale inzet op innovatie, opleiding, starters	7
1.2.	GLB na 2020	7
1.3.	Speerpunten voor Vlaanderen	8
1.4.	Relatie tussen GLB post-2020, brexit en meerjarenbegroting	8
1.5.	Droogte 2018.....	8
1.6.	Verhogen van de waterweerbaarheid	8
1.7.	Afrikaanse varkenspest.....	9
1.8.	Brede weersverzekering en landbouwrampenfonds.....	9
2.	SD2: Flanders Agrofood Valley wordt op de kaart gezet in het binnen- en buitenland	9
2.1.	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing.....	9
2.2.	Biologische landbouw	9
3.	SD3: De agrofoodketen staat sterk in Vlaanderen.....	10
3.1.	Versterken van de werking van de agrofoodketen.....	10
3.2.	Oog voor Lekkers	10
4.	SD4: Flanders Agrofood Valley houdt rekening met zijn omgeving ..	10
5.	SD5: Innovatie is de sleutel van de toekomst van Flanders Agrofood Valley	10
5.1.	Visserij.....	10
5.2.	Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij	10
5.3.	Jaar van de data.....	11
5.4.	Oproep Innovatie Vlaams Landbouwinvesteringsfonds.....	11
5.5.	Food Pilot van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek	11
6.	SD6: De overheid is partner van Flanders Agrofood Valley	11
7.	SD7: Het Vlaamse platteland verdient een specifiek beleid.....	11

III. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	11
1. Els Robeyns: opeenvolgende landbouwcrisissen	11
2. Jelle Engelbosch: crisis in de fruitsector	12
3. Sofie Joosen	12
3.1. Beoordeling van de beleidsbrief	12
3.2. GLB na 2020	13
3.3. KRATOS 3 en advies voor de biologische landbouw	13
4. Bart Caron	13
4.1. Crisis in de landbouwsector	13
4.2. Vlaamse visserij	13
4.3. Toegang tot grond voor de landbouwers.....	13
4.4. Lineaire besparingen bij ILVO	14
4.5. VLIF.....	14
4.6. Ondersteuning van de agrovoedingsketen	14
4.7. Fonds voor scheepsjongeren	14
5. Bart Dochy	14
5.1. Steun voor startende landbouwers	14
5.2. GLB en behoud van een gelijk speelveld	15
5.3. Veetournee	15
5.4. VLAM	15
5.5. Zuinig waterbeheer	15
5.6. Toegang tot grond voor landbouwers	15
5.7. Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest.....	15
5.8. Beschermde oorsprongsbenaming en transparantie in de vleesketen	15
5.9. Biologische landbouw	16
5.10. Ketenroadmap voedselverliezen.....	16
5.11. ILVO	16
5.12. Beoordeling door Europa van CRISPR-CAS als GGO	16
5.13. Arbeidsveiligheid in landbouwbedrijven.....	16
6. Francesco Vanderjeugd	16
6.1. Beoordeling van de beleidsbrief	16
6.2. Toegang tot grond voor landbouwers	16
6.3. Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest.....	17
6.4. Steun voor startende landbouwers	17
7. Peter Wouters.....	17
7.1. Onderzoek in de biologische landbouw.....	17
7.2. Zuinig waterbeheer	17
7.3. Investeringen in innovatiestrategie.....	17
7.4. Nieuwe Europese fokkerijregelgeving	17

8.	Jos De Meyer.....	18
8.1.	Beoordeling van de beleidsbrief	18
8.2.	VLIF, VLAM en ILVO als dragende structuren.....	18
8.3.	Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest.....	18
8.4.	Begeleiding van landbouwers in moeilijkheden.....	18
IV.	Antwoorden van minister Joke Schauvliege en bijkomende opmerkingen van de commissieleden	18
1.	Positieve beoordeling van de beleidsbrief en het Departement Landbouw en Visserij.....	18
2.	Opeenvolgende landbouwcrisissen en de moeilijke situatie voor landbouwers.....	19
3.	Crisis in de fruitsector.....	20
4.	Arbeidsveiligheid in landbouwbedrijven	20
5.	Stages voor jonge landbouwers in het buitenland	20
6.	Toegang tot grond, herziening van de pachtwetgeving en de landbouwvennootschap.....	20
7.	Brexit en GLB na 2020.....	21
8.	Innovatiestrategie en ILVO	22
9.	Bijsturing van de Europese fokkerijregelgeving	22
10.	Procedure van de beschermde oorsprongsbenaming	22
11.	Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest.....	22
12.	Valorisatie van de agrovoedingsketen	23
13.	VLIF	23
14.	VLAM	23
15.	Bevordering van de biolandbouw.....	23
16.	Vlaamse visserij.....	23
V.	Artikelsgewijze bespreking en stemming over het ontwerp van decreet..	24
	Gebruikte afkortingen	25

De Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid besprak op 14 november 2018 het ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2019, samen met de beleidsbrief Landbouw en Visserij 2018-2019 (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1718/1).

In dit verslag wordt ook verwezen naar de werking van het landbouwrampenfonds voor de vergoeding van teelt- en oogstschade. De werking van dit fonds komt eveneens ter sprake in het ontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2019 (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1746/1).

1. Toelichting van de algemene uitgavenbegroting 2019 door Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw

1. Algemeen overzicht van de begroting

Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw deelt mee dat de totale ontvangsten voor het begrotingsjaar 2019, binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij, worden geraamd op 2,4 miljoen euro. Dit betreft voornamelijk inkomsten van 1,2 miljoen euro in het Fonds voor Landbouw en Visserij en ontvangsten van 0,5 miljoen euro in het kader van het GLB.

2. Financiering van de droogteramp van 2018

De begrotingsopmaak staat ook in het licht van de landbouwramp van de voorbije zomer. De Vlaamse landbouw werd getroffen door de aanhoudende droogte van 2 juni tot 6 augustus 2018. Via de erkenning van deze landbouwramp op 26 oktober 2018 door de Vlaamse Regering, kunnen de landbouwers een deel van hun oogstverlies financieel recupereren.

De Vlaamse steden en gemeenten hebben ongeveer 12.000 schadegevallen gerapporteerd. Na de publicatie van het erkenningsbesluit in het Belgisch Staatsblad krijgen de getroffen landbouwers drie maanden de tijd om een dossier in te dienen. De totale schadevergoeding per schadelijder bedraagt maximaal 62.400 euro.

De Vlaamse Regering voorziet in de begrotingen voor 2019 en 2020 tweemaal 27,5 miljoen euro voor de uitbetaling van de schadevergoedingen. Deze middelen worden niet voorzien via de landbouwbegroting, maar via kredieten van het Vlaams Fonds voor de Lastendelging.

De minister heeft haar diensten opgedragen om prioriteit te geven aan de afhandeling van deze schadedossiers, zodat de betalingen zo spoedig mogelijk worden uitgevoerd.

3. Realisering van de doelstellingen van het Klimaatfonds

De minister investeert ook in bijkomende middelen in de landbouwsector voor het verder verminderen van broeikasgasemissies. Om deze doelstelling te verwezenlijken wordt in 2019 vanuit het Klimaatfonds 1 miljoen euro ter beschikking gesteld aan het VLIF voor subsidiëring van emissiereducerende investeringen. Deze middelen zijn enkel hiervoor aanwendbaar.

4. Continuering van een aantal initiatieven

Ten slotte wijst de minister op een aantal initiatieven die doorgetrokken worden. Ook in 2019 wordt er prioritair ingezet op onderzoek in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof en de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen

door de uitstoot van stikstof terug te dringen. Het betreft de zogenaamde IHD/PAS problematiek.

Er blijft 450.000 euro voorzien binnen ILVO voor onderzoek naar de technisch-economische haalbaarheid van de veeteeltsector en er wordt 500.000 euro uitgetrokken voor bijkomend onderzoek door ILVO in het kader van de verduurzaming van de voedselproductie- en consumptiepatronen.

Er wordt in 2019 ook verder ingezet op hulpverlening aan landbouwers die in moeilijkheden verkeren. De vzw Boeren op een Kruispunt ontvangt een subsidie van 420.000 euro voor de integrale begeleiding voor de landbouwers die zowel bedrijfsgebonden als psychosociale moeilijkheden ondervinden. Uit onderzoek blijkt immers dat deze ondersteuning echt noodzakelijk is.

II. Toelichting van de beleidsbrief Landbouw en Visserij 2018-2019 door Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw

Minister *Joke Schauvliege* deelt mee dat de beleidsbrief 2018-2019 verder bouwt op het beleid dat reeds werd uitgetekend bij de start van de legislatuur, zoals uiteengezet in de beleidsnota Landbouw en Visserij 2014-2019 (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 141/1).

1. SD1: Duurzame bedrijfsvoering wordt vooropgezet in Flanders Food Valley

1.1. Het huidige GLB: maximale inzet op innovatie, opleiding, starters

Uiteraard moet een duurzame bedrijfsvoering worden gekaderd binnen het verder uitrollen van het GLB binnen Europa. Daarbij ligt een belangrijk accent op innovatie en vernieuwing, met aandacht voor opleidingen, nieuwe instromers en starters. De vestigingssteun of aanloopsteun uit VLIF is hierbij zeer belangrijk.

KRATOS 3 biedt de landbouwers opnieuw de mogelijkheid om advies op maat te krijgen. In KRATOS 3 gaat onder meer bijzondere aandacht naar bedrijfseconomische modules voor jonge landbouwers.

Er komt opnieuw een oproep VLIF-innovatie, met bijzondere focus op het thema water.

Ook in 2019 worden oproepen Europees Innovatiepartnerschap en demonstratieprojecten voorzien, waarbij ingezet wordt op concrete projecten die de praktijktoepassing op landbouwbedrijven moet stimuleren. Ze moeten met andere woorden oplossingen kunnen bieden voor noden die vanuit het veld worden gesignaleerd.

1.2. GLB na 2020

Op Europees niveau zullen de standpunten worden besproken over de voorstellen die eind juni 2018 door de Europese Commissie werden geformuleerd over de toekomst van het GLB na 2020. De Europese Raad zal hierover een eigen standpunt innemen en voorleggen aan het Europees Parlement. Het is echter niet zeker of het Europees Parlement zich hierover nog in een plenaire zitting kan uitspreken vóór de Europese verkiezingen van 2019. Het uiteindelijke standpunt is zeer belangrijk want gelinkt aan de verdeling van het Europese budget en de afwikkeling van de brexit waarover momenteel niemand nog zekere uitspraken durft te doen.

Op het Vlaamse niveau worden uiteraard de nodige voorbereidingen gemaakt onder de coördinatie van het Departement Landbouw en Visserij. Samen met alle

belanghebbende organisaties van Landbouw, Visserij en Platteland werd in het voorjaar van 2018 een analyse gemaakt van de omgevingssituatie en werd een duidelijke visie ontwikkeld, met aandacht voor een aantal speerpunten voor Vlaanderen. Vanaf het najaar wordt de opmaak van het Vlaams strategisch plan GLB voorbereid.

1.3. Speerpunten voor Vlaanderen

De speerpunten voor Vlaanderen zijn inkomenszekerheid en stabiliteit voor de actieve landbouwers, aandacht voor klimaat en omgeving, monitoring en bijsturing van de marktwerking, flexibiliteit en subsidiariteit.

Voor klimaat en omgeving wordt het voorstel van de Europese Commissie ondersteund om 40 procent van de middelen van het GLB in te zetten voor klimaatacties.

De aandacht voor flexibiliteit en subsidiariteit komt neer op het aanvaarden van een Europees gelijk speelveld, maar met aandacht voor lokale accenten en noden, zodat oplossingen op maat kunnen worden uitgewerkt. Er kan dus geen sprake zijn van uniforme plannen die in heel Europa op een eenzelfde manier worden toegepast. Het moet steeds mogelijk zijn om, waar nodig, accenten te leggen die tegemoetkomen aan specifieke lokale situaties en noden.

1.4. Relatie tussen GLB post-2020, brexit en meerjarenbegroting

De brexit zal uiteraard grote gevolgen hebben voor de Vlaamse landbouw en visserij. Het blijft onzeker welke richting de brexit uitgaat, maar een akkoord is in elk geval te verkiezen boven een no-deal.

De brexit zal uiteraard zijn gevolgen hebben voor de Europese meerjarenbegroting. In elk geval gaat de minister voor een ambitieus voorstel voor de Europese landbouw en visserij, maar definitieve beslissingen zijn hierover nog niet genomen.

1.5. Droogte 2018

De droogte van 2018 weegt erg zwaar op de liquiditeitspositie van de Vlaamse landbouwers. De minister probeert hieraan tegemoet te komen via het uitkeren van verhoogde voorschotten van de directe betalingen en een versoepeling van de vergroeningsvoorwaarden, binnen het door Europa toegelaten kader. Ook voor de biosector wordt voorzien in een versoepeling van de voorwaarden. Aan de liquiditeitsproblemen wordt eveneens tegemoetgekomen door een versnelde uitbetaling van de schadevergoeding van de rampen van 2017.

De droogte van 2018 werd op 26 oktober 2018 erkend als landbouwramp. Er werden 12.000 dossiers aangemeld door steden en gemeenten. Na de publicatie van het erkenningsbesluit hebben de landbouwers drie maanden tijd om hun aanvraag tot tegemoetkoming officieel in te dienen.

1.6. Verhogen van de waterweerbaarheid

In het kader van de innovatie werd reeds ingezet op de strijd tegen droogte en wateroverlast. Om de waterweerbaarheid te verhogen wordt eerstdaags een actieplan voorgelegd voor de land- en tuinbouwsector. Dit plan omvat verschillende actiedomeinen waaronder: kennisontwikkeling en -stimulering samen met praktijkgericht onderzoek; verdere bewustmaking, sensibilisering en voorlichting; het optimaliseren van het regelgevend kader, de beleidsplannen en instrumenten; en het in kaart brengen van alternatieve waterbronnen.

1.7. Afrikaanse varkenspest

Bij het uitbreken van de Afrikaanse varkenspest in Wallonië werd onmiddellijk voorzien in een gecoördineerde aanpak via de 'Taskforce Afrikaanse Varkenspest'. Daarbij wordt vooral ingezet op preventie om een uitbraak naar Vlaanderen te voorkomen. Er worden ook bioveiligheidsmaatregelen voorzien die via VLIF worden ondersteund.

De voorbije maanden leerden dat sensibilisering en het verstrekken van informatie zeer belangrijk zijn. Ondanks het feit dat de varkenskwekerijen niet werden aangeast zijn er toch economische gevolgen, omdat ook binnen Europa door handelspartners vaak niet-loyale houdingen worden aangenomen. België verzet zich hier tegen en de marktsituatie wordt nauwgezet gemonitord om met steun van Europa de geblokkeerde markten terug vrij te maken.

1.8. Brede weersverzekering en landbouwrampenfondsen

De droogte van 2018 werd op 26 oktober 2018 erkend als landbouwramp. Er werd ook beslist dat het huidige systeem van de vergoeding van teelt- en oogstschade afloopt op 1 september 2019, zoals opgenomen in artikel 35 van het ontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2019 (*Parl.St. VI.Parl. 2018-19, nr. 1746/1*).

De komende maanden zal een nieuw systeem worden uitgewerkt om het huidige systeem van de vergoeding van teelt- en oogstschade te vervangen. Dat nieuwe systeem zal gericht zijn op een maximale responsabilisering, het invoeren van een brede weersverzekering, een jaarlijkse vaste financiële bijdrage van de Vlaamse overheid en een actualisatie van de erkenningscriteria.

2. SD2: Flanders Agrofood Valley wordt op de kaart gezet in het binnen- en buitenland

2.1. Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing

De minister benadrukt dat VLAM zich zowel in het binnen- als buitenland richt op de promotie van de Vlaamse land- en tuinbouwproducten. De meerjarenstrategie 'lekker van bij ons' wordt verder uitgerold. De week van de korte keten was vorig jaar een groot succes en wordt ook dit jaar voortgezet, evenals de promotiecampagnes van specifieke sectoren, die door deze sectoren zelf worden gefinancierd.

In het kader van de buitenlandwerking en het verhogen van de export werden negen programma's opgestart met EU-financiering, voor zowel de EU-markt als derde landen. Tegelijkertijd worden nog nieuwe programma's voorbereid om ook in de toekomst te kunnen genieten van EU-ondersteuning.

2.2. Biologische landbouw

Het Strategisch Plan Biologische Landbouw 2018-2022 'Samen naar meer en betere biologische landbouw', werd in nauw overleg met de sector opgesteld en goedgekeurd. De komende maanden wordt de focus gelegd op de oproep bio-onderzoek najaar 2018, met onder andere accenten op de bodem, de relatie tussen diergezondheid en welzijn, de inrichting van buitenloop bij varken- en geitenhouderij, en de aanpak van biologische productiesystemen.

Er wordt ook aandacht besteed aan de uitrol van regionale bioclusters die tot doel hebben om landbouwers en ketendeelnemers proactief te informeren over de biologische landbouw. Potentiële omschakelaars worden daarbij intensief geïnformeerd.

In totaal werd een budget voorzien van 1,4 miljoen euro voor de uitrol van het Strategisch Plan Biologische Landbouw 2018-2022. Het aantal biobedrijven stijgt met negen procent, terwijl het areaal van de landbouwbedrijven stijgt met zes procent. De sterkste groei wordt opgetekend bij biomelkkoeien.

3. SD3: De agrofoodketen staat sterk in Vlaanderen

3.1. Versterken van de werking van de agrofoodketen

Het is de bedoeling om de agrovoedingsketen verder te versterken. Met de 'oproep agrovoeding' wordt ondersteuning gegeven voor projecten die over de hele voedingsketen lopen. De minister gelooft ook sterk in de onderlinge organisatie van producenten, waarvoor een oproep wordt gelanceerd voor startsteun voor producentenorganisaties. Verder wordt blijvend ingezet op transparantie over prijzen en kwaliteit, met een up-to-date dashboard met prijs- en marktinformatie van het Departement Landbouw en Visserij. Verder werd de regelgeving inzake karkasclassificatie ingevoerd en zal de werking ervan worden geëvalueerd.

3.2. Oog voor Lekkers

Het project Oog voor Lekkers is gericht op jeugd en scholen, met een bereik van 327.500 leerlingen via 1200 scholen. Het project biedt educatief materiaal aan en richt zich onder meer op gezonde zuivelproducten.

4. SD4: Flanders Agrofood Valley houdt rekening met zijn omgeving

Minister Schauvliege staat achter het voorstel van de Europese Commissie om 40 procent van de middelen van het GLB in te zetten voor klimaatacties.

De bezorgdheid voor het klimaat wordt ook meegenomen in het Vlaams Klimaatplan 2030 dat via diverse maatregelen moet worden geïmplementeerd. Uiteraard is de luchtkwaliteit en het zuinig omspringen met energie via het energieplan daarbij belangrijk.

De minister verwees reeds naar het Actieplan Water om de waterweerbaarheid te verhogen. Dat plan is gekoppeld aan de Praktijkgids Water waarbij voor de landbouwers concrete handvatten worden aangereikt om toe te passen op hun bedrijf.

5. SD5: Innovatie is de sleutel van de toekomst van Flanders Agrofood Valley

5.1. Visserij

De minister verwijst naar de Europese aanlandingsverplichting die in 2019 zal worden uitgerold, met een grote impact op de Vlaamse visserij. Er zal volop worden ingezet op technische innovaties in de visserijmethode om de concurrentiepositie van de Vlaamse visserij te ondersteunen.

5.2. Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij

Het huidige EFMZV-programma wordt verder uitgevoerd, terwijl samen met de Europese Unie een nieuw programma wordt voorbereid. De uitwerking op Vlaams niveau kwam reeds uitgebreid aan bod tijdens de commissiebespreking van 7 november 2018 naar aanleiding van een aantal vragen om uitleg van Sabine Vermeulen (*Hand. VI.Parl. 2018-19, nr. C30, 5-14*).

5.3. Jaar van de data

Er werd in 2018 veel geïnvesteerd in opleidingen en onderzoek in functie van datagebruik. Dit werd ook als thema gebruikt bij de oproep voor demonstratieprojecten. Er werd ook specifiek voor de melkveesector een datahub gelanceerd bij ILVO. Het Geoloket Landbouw van het Departement Landbouw en Visserij is erg nuttig om de schade bij landbouwrampen in kaart te brengen. Het jaar van de data wordt officieel afgesloten op Agriflanders 2019 met een laatste update en evaluatie.

5.4. Oproep Innovatie Vlaams Landbouwinvesteringsfonds

De oproep voor innovatie met steun van VLIF richt zich voor een groot deel op individuele landbouwbedrijven. Een nieuw element is dat daarbij ook clusters of groepen van landbouwbedrijven zullen worden betrokken.

5.5. Food Pilot van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek

In de Food Pilot van ILVO worden specifieke vragen en knelpunten uit de korte keten en voeding onderzocht en ondersteund. UGent verleent zijn samenwerking voor onderzoek in laboratoria en algemeen wetenschappelijk onderzoek ter ondersteuning van ILVO. De Food Pilot is een onderdeel van de speerpuntcluster Agrofood.

6. SD6: De overheid is partner van Flanders Agrofood Valley

Het Departement Landbouw en Visserij heeft een vlotte overgang naar de digitalisering kunnen realiseren en is momenteel zeer performant. Een voorbeeld hiervan is het aanpakken van de droogteramp van 2018 met vervroegde uitbetaling van verhoogde voorschotten van de directe betalingen, om de liquiditeitspositie van de Vlaamse landbouwers te ondersteunen.

Het e-loket van het Departement Landbouw en Visserij is eveneens zeer performant, wat uiteraard een voortdurende investering vraagt in contact met het werkveld, kennis en ontwikkeling. Het digitaal systeem moet ook worden aangepast aan de nieuwe eisen van GDPR en rekening houden met nieuwe fusies van gemeenten.

7. SD7: Het Vlaamse platteland verdient een specifiek beleid

Via het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg zet de minister sterk in op oogstbare landschappen, waarbij een link wordt gelegd tussen voeding en het beleven en behouden van landschappen en het platteland, bereikbaarheid en het stimuleren van de korte keten. Een belangrijk aspect daarbij zijn de middelen die aan VVSG gegeven worden om de lokale besturen te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun lokale voedselstrategie.

Paardenpunt Vlaanderen wordt verder ondersteund, evenals het dorpenbeleid dat verder wordt ontwikkeld en het Landelijk Infopunt voor vrouwen dat verder wordt ondersteund. Het betreft hier geen nieuw beleid, maar het verder doortrekken van reeds bestaande engagementen.

III. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

1. Els Robeyns: opeenvolgende landbouwcrisissen

Els Robeyns bevestigt de stelling van de minister dat de voorliggende beleidsbrief in het algemeen de voorzetting betreft van het beleid dat met de beleidsnota Landbouw en Visserij 2014-2019 werd uitgetekend.

Toch is er de belangrijke vaststelling dat het landbouwbedrijf de laatste jaren van crisis naar crisis gaat. Los van rampen ten gevolge van onvoorspelbare weersomstandigheden, moet worden vastgesteld dat de landbouwer geen eerlijke prijs meer krijgt voor zijn landbouwproducten. Recent nog was er de noodkreet van de fruittelers die stellen dat de helft van de ondernemingen binnen het jaar dreigt failliet te gaan. Zij stellen dat het huidige verkoopsysteem hen niet in staat stelt om een verkoopprijs te bereiken die de investeringen in arbeid en kapitaal voldoende en op langere termijn dekt.

Een beleid dat de toekomst van de land- en tuinbouw wil veilig stellen moet verder durven denken dan de gangbare systemen. De landbouwers moeten weg van de waan van grote bedrijven die meer winstgevend zouden zijn. Ze moeten weg van het pad dat hen door banken en grote concerns wordt voorgespiegeld.

De minister hecht terecht een groot belang aan producentenorganisaties, maar het is de vraag of de landbouwer een eerlijk deel krijgt van de middelen die Europa voorbehoudt voor het ondersteunen van deze producentenorganisaties.

Het landbouwbeleid moet durven kiezen voor een eerlijk inkomen voor de landbouwer en ook aandacht hebben voor gezonde en eerlijke producten, met respect voor de klimaatdoelstellingen en dierenwelzijn. Hiervoor is een sterkere overheidsregulering nodig dan momenteel het geval is. De overheid kan alvast het goede voorbeeld geven door het gebruik van eerlijke en lokale producten in de instellingen die ze zelf beheert. Er kan ook meer inhoudelijk worden ingegrepen in de wijze waarop VLAM de campagnes voert voor de promotie van de Vlaamse land- en tuinbouwproducten.

Uiteraard zal een gewijzigd beleid ook moeten resulteren in een andere toewijzing van de begrotingsmiddelen, maar het is voorbarig om hier reeds op vooruit te lopen.

2. Jelle Engelbosch: crisis in de fruitsector

Jelle Engelbosch verwijst naar de noodkreet van meer dan tweehonderd fruittelers die zich hebben verenigd om hun noodlijdende situatie bij de beleidsmakers aan te kaarten. De helft van hen dreigt binnen het jaar failliet te gaan, maar toch is de macht van het Vlaamse beleid zeer beperkt om hierop in te grijpen. In het verleden werden de veilingmarkten die een groot deel van de GMO-middelen opslorpen met de vinger gewezen, maar het verhaal is veel genuanceerder. Het wantrouwen tussen telers en veilingen blijft bestaan, maar toch worden er weinig initiatieven ontwikkeld om alle partners rond de tafel te brengen. Dat is nochtans dringend, want er zijn nu reeds grote bedrijven die hun gronden uit noodzaak verkopen aan grote investeerders die geen enkele voeling hebben met de fruitsector.

Een ander aspect is dat de Europese markt heel veel middelen dirigeert richting nieuwe EU-lidstaten, waartegen Vlaanderen vervolgens moet concurreren en waarbij onze strenge productie- en kwaliteitsnormen eerder een concurrentienadeel dan een voordeel vormen. Welke initiatieven zal de minister op zeer korte tijd nemen om de eigen fruitsector te behoeden voor de ondergang?

3. Sofie Joosen

3.1. Beoordeling van de beleidsbrief

Sofie Joosen vindt het positief dat de beleidsbrief op het einde van de legislatuur toch nog de nodige ambitie en belangrijke realisaties bevat. In de afgelopen periode werden belangrijke projecten gerealiseerd en waardevolle initiatieven op touw gezet. Toch resten er nog vele vragen rond bijvoorbeeld prijszetting, toegang

tot landbouwgronden, oneerlijke handelspraktijken en startproblemen voor jonge landbouwers. Er resten dus nog heel wat uitdagingen die de nodige durf vergen om belangrijke keuzes te maken in het belang van een succesvolle toekomst voor de Vlaamse land- en tuinbouw.

3.2. GLB na 2020

Kan de minister meer uitleg geven bij de stelling dat het GLB zal worden voorbereid voor de periode na 2020, onder meer door de opmaak van een strategisch plan voor pijler 1 en pijler 2 van het GLB? Welke procedure zal de minister volgen en hoe kan de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid hierbij worden betrokken?

3.3. KRATOS 3 en advies voor de biologische landbouw

Via het bedrijfsadviessysteem KRATOS 3 kunnen landbouwers intekenen voor bedrijfsadvies op maat. De bedrijfsadviezen voor biologische landbouw nemen toe. Kan de minister meer toelichting geven over de thema's die in dit kader worden bevraagd? Betreft het hoofdzakelijk vragen van reeds bestaande biologische landbouwbedrijven, of vragen van bedrijven die de overstap naar biologische landbouw nog overwegen?

4. Bart Caron

4.1. Crisis in de landbouwsector

Bart Caron sluit zich aan bij de algemene tussenkomst van Els Robeyns over de opeenvolgende crisissen in de land- en tuinbouw, waardoor die alleen maar achteruitgaat. Er worden telkens oplossingen voor concrete problemen bedacht, maar uiteindelijk gaat het hele model min of meer fout zitten. Een nieuw model moet het hoofd kunnen bieden aan de huidige uitdagingen zoals het grondenbeleid, de toekomst van het GLB, de problematiek van de prijsvorming, de kwaliteit van de landbouwproducten bij industriële landbouw, vervreemding van landbouwbedrijven uit families richting industriële ketens, de noodzaak aan diversiteit van modellen, het wijzigende aankoop- en eetgedrag van de consument, mondialisering, klimaatuitdagingen, openruimteproblematiek en de impact op de landbouw. Dat zijn uitdagingen die bij het onderhandelen van een volgend regeerakkoord op de tafel moeten liggen, en landbouworganisaties moeten beseffen dat men hierbij voor een oplossing op lange termijn moet gaan. Het moet daarbij een uitdaging zijn van het Vlaamse land- en tuinbouwbeleid om het GLB en het Europese landbouwbudget in te kleuren met aspecten die voortvloeien uit de eigen lokale noden.

4.2. Vlaamse visserij

Recent werd een voorakkoord gesloten voor een onderhandelde brexit. Zal dit resulteren in een betere positie voor de Vlaamse visserij dan een niet-onderhandelde brexit? Is een douane-unie met andere woorden een goede oplossing voor de Vlaamse visserij en landbouw?

4.3. Toegang tot grond voor de landbouwers

Fedagrim lanceerde enige tijd geleden het idee van een Vlaamse Grondenbank. Komt er tijdens deze legislatuur nog een initiatief om de Pachtwet aan te passen aan de noden van de Vlaamse land- en tuinbouw?

4.4. Lineaire besparingen bij ILVO

Wat de begroting betreft, verwijst Bart Caron naar de bijdrage die ook van ILVO wordt verwacht in de generieke budgettaire personeelsbesparingen voor 2019. Het betreft een vermindering van het budget met 273.000 euro in het kader van de zogenaamde koppenbesparing van vijf procent op de loonmassa. ILVO staat voor multidisciplinair, onafhankelijk onderzoek gericht op duurzame landbouw, visserij en voeding in Vlaanderen. Dat onderzoek gebeurt in een economisch, ecologisch en maatschappelijk perspectief. Daarnaast voert ILVO aan de hand van de verworven kennis een gespecialiseerde dienstverlening uit, en staat als nationaal referentielaboratorium in voor specifieke taken. ILVO voert deze taken steeds uit met een algemeen erkende uitstraling, en het is dan ook onbegrijpelijk dat het in deze lineaire besparing wordt meegenomen.

Deze besparing verzwakt de eigen organisaties reeds vijf jaar lang, terwijl semi-externe organisaties hierdoor niet worden getroffen. Een organisatie als VLAM krijgt moeiteloos de indexering toegekend, terwijl zij voor een deel toch ook werkt met gedetacheerde medewerkers van de Vlaamse overheid. Op deze wijze verliest een zeer actieve, diverse en Europees gerespecteerde organisatie als ILVO jaar na jaar aan potentie, terwijl de begroting van VLAM met 64.000 euro wordt verhoogd als gevolg van een indexering van de looncomponent.

4.5. VLIF

Bart Caron vraagt meer verduidelijking bij de voorwaardelijke machtiging van VLIF voor de interventiemaatregel openbare opslag die in 2019 blijkbaar wordt omgezet in 'een decretale machtiging om de reguliere vastleggingskredieten van 67.024.000 euro te mogen overschrijden voor deze activiteiten ten belope van maximaal 60.000.000 euro'.

4.6. Ondersteuning van de agrovoedingsketen

De ondersteuning van de agrovoedingsketen en landbouwgerelateerde organisaties omvat een waaier aan subsidies die kaderen binnen het land- en tuinbouwbeleid. Betekent een status quo in het budget ook dat de interne verdeling van de middelen ongewijzigd blijft?

4.7. Fonds voor scheepsjongeren

Reder Versluys deelde mee dat nog slechts veertien van de 34 schepen aan de Vlaamse kust onder de Belgische vlag varen. Hierdoor wordt de economische leefbaarheid van de visserijsector afhankelijk van andere landen, zoals Nederland, en wordt de impact van het eigen Vlaams beleid eveneens gehypothekeerd. Is dit een bezorgdheid die in het beleid wordt meegenomen?

5. Bart Dochy

5.1. Steun voor startende landbouwers

Bart Dochy vindt het positief dat ook dit jaar het vooropgestelde cijfer van 150 instromende jonge landbouwers wordt gehaald. Zij werden goed ondersteund door een breed palet aan maatregelen zoals VLIF-steun, opstartpremie of kapitaalpremie en top-upsteun. Het zal belangrijk zijn om deze maatregelen te handhaven, aangezien er in Vlaanderen in 2017 weer ruim zeshonderd landbouwbedrijven minder waren dan in 2016.

5.2. GLB en behoud van een gelijk speelveld

De minister springt op Vlaams niveau goed om met de uitdagingen van het nieuwe GLB en er is veel overleg met de relevante stakeholders. Toch moet men waakzaam blijven om het gelijke speelveld te behouden. Vlaanderen levert topproducten, maar mag zichzelf niet uit de markt prijzen door een hoger 'playing field' te hanteren dan bijvoorbeeld de Oost-Europese concurrenten. Op Europees niveau moet men hier nauw op toezien.

5.3. Veetournee

De Veetournee is een goed initiatief dat door de minister werd gelanceerd. Is het mogelijk om gelijkaardige projecten uit te breiden naar andere sectoren, met uiteraard een andere benaming?

5.4. VLAM

De VLAM-campagnes liggen wat onder vuur, maar zijn essentieel om onze lokale producten zowel intern als extern te promoten. Toch moet worden opgemerkt dat de campagnes worden gefinancierd door de sector zelf, want de uitgavenbegroting dekt enkel de structurele kosten van VLAM.

5.5. Zuinig waterbeheer

De minister legt volledig terecht de nadruk op een zorgzaam waterbeleid, onder andere via het aanstellen van een watercoördinator en structurele maatregelen in verband met het bufferen van water in spaarbekkens ten behoeve van de landbouw. In het kader van het waterlandschap worden eveneens tal van initiatieven ontwikkeld.

5.6. Toegang tot grond voor landbouwers

Het is spijtig dat de herziening van de Pachtwet voorlopig in het vrijblijvende denkproces is blijven steken. Toch stelt de minister dat een grondige herziening van de pachtwetgeving noodzakelijk is, met respect voor de rechtszekerheid van de landbouwer en de belangen van de grondeigenaar. Is er reeds zicht op de richting die men zal inslaan?

5.7. Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest

De minister gaat zeer goed om met de Afrikaanse varkenspest en het beschermen van de varkensboeren voor deze gigantische bedreiging. De VLIF-steun is een uitstekend initiatief voor boeren die preventief wensen in te grijpen. Verder stelt de minister dat zij op ondersteuning rekent vanuit de EU voor het aanpakken van buitenlandse handelspartners die nu onterecht druk zetten op de prijzen. Welke steun verwacht de minister vanuit de EU?

5.8. Beschermde oorsprongsbenaming en transparantie in de vleesketen

Hoe ver staat het met de erkenning als 'beschermde oorsprongsbenaming' door de Europese Commissie van het Belgisch witblauw vlees en van het rood ras van West-Vlaanderen?

De minister wil bijkomende transparantie binnen de vleesketen. Zij zal hiervoor de karkasclassificatie aanpassen in 2019. Welke verbeteringen ziet de minister?

5.9. Biologische landbouw

De startende bioclusters zullen belangrijk worden voor alle personen die nog met vragen zitten over de biolandbouw. Zijn deze clusters klaar om volgend jaar van start te gaan? Hoe worden ze gecoördineerd en gefinancierd en wat zijn de prioriteiten?

5.10. Ketenroadmap voedselverliezen

Hoe verloopt de uitvoering van de ketenroadmap rond het thema voedselverliezen? Wat zijn de reacties en ziet men al effectieve resultaten?

5.11. ILVO

Bart Dochy waardeert het onderzoekswerk van ILVO in het kader van een duurzame visserij. Hoe bewaakt de minister de omzetting van dat studiewerk naar de praktijk?

5.12. Beoordeling door Europa van CRISPR-CAS als GGO

In juli 2018 kwam er een uitspraak van het Hof van Justitie die de CRISPR-CAS-techniek als ggo-techniek bestempelde. Dit heeft tot gevolg dat deze nieuwe veredelings techniek onderworpen wordt aan de strenge regels van de ggo. Verschillende universiteiten en wetenschappelijke instellingen bepleiten echter een uitzondering voor deze techniek. Wat is het standpunt van de minister en welke houding neemt zij aan in de Europese discussies hierover?

5.13. Arbeidsveiligheid in landbouwbedrijven

De arbeidsveiligheid is erg belangrijk voor zelfstandige landbouwers, regulier tewerkgestelden en seizoenarbeiders. Prevent Agri werd opgestart vanuit het sociaal fonds voor de land- en tuinbouw. In Wallonië wordt reeds in een structurele financiering voorzien terwijl dat in Vlaanderen niet het geval is. Overweegt de minister een initiatief in deze richting?

6. Francesco Vanderjeugd

6.1. Beoordeling van de beleidsbrief

Francesco Vanderjeugd sluit zich aan bij de positieve beoordelingen van de beleidsbrief. Toch liggen er met het klimaatplan, het nieuwe GLB, de brexit en de gevolgen ervan voor de toekomst van onze landbouwers en vissers, nog belangrijke uitdagingen in het verschiet.

6.2. Toegang tot grond voor landbouwers

De beleidsbrief stelt een grondige herziening van de Pachtwet in het vooruitzicht, terwijl in de commissie steeds werd uitgegaan van een eerder bescheiden aanpassing. Kan de minister toelichten welke wijzigingen zij wenst aan te brengen? Fedagrim pleit voor de oprichting van een grondenbank naar Frans systeem, wat neerkomt op een aanzienlijke overheidsinmenging bij het verwerven van gronden. Komt er deze legislatuur nog een grondig debat over de richting die men uit wil? Wat zal de situatie zijn van de zogenaamde pensioenboeren die hun gronden niet zelf meer exploiteren?

De bedrijfskundige en boekhoudkundige aspecten van de landbouwbedrijven zijn voor vele boeren een struikelblok. KRATOS 3 helpt de landbouwers bij deze aspecten. Anderzijds werkt het federale niveau aan een hervorming van de vennootschaps-

wetgeving, waarbij de landbouwvennootschappen wellicht zouden verdwijnen. Wie zal de hervorming van deze vennootschapswetgeving en de impact ervan op de Vlaamse landbouw evalueren?

6.3. Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest

De minister rekent op steun vanuit Europa om de gevolgen van de Afrikaanse varkenspest te bestrijden. Op welke steun rekent de minister?

6.4. Steun voor startende landbouwers

De steun voor jonge starters in de landbouw is noodzakelijk. Zal het nieuwe GLB rekening houden met hun moeilijke situatie? En zal het nieuwe GLB er nog komen vóór de Europese verkiezingen van 2019? Er was een overeenkomst met de Groene Kring voor buitenlandse stages van jonge boeren. Zijn er reeds resultaten bekend?

7. Peter Wouters

7.1. Onderzoek in de biologische landbouw

Peter Wouters verwijst naar SD2 'Flanders Agrofood Valley wordt op de kaart gezet in het binnen- en buitenland', met OD24 'De biologische productie in Vlaanderen blijft groeien'. Daarin stelt de minister dat een nieuw project werd opgestart "om, voor die sectoren waarvoor we nog weinig eigen bio-onderzoek hebben, zoals de varkenshouderij, onderzoek en praktijkinfo uit het buitenland ter beschikking te stellen aan onze biotelers in hun eigen taal.". Uit welke landen moet deze informatie worden geïmporteerd, of anders gezegd, welke landen lopen er voor op Vlaanderen wat betreft de biologische landbouw?

7.2. Zuinig waterbeheer

Op dit ogenblik wordt het grondwatergebruik door de landbouw niet meegenomen in de duurzaamheidsanalyse. Het beleid voorziet dat het leidingwatergebruik wordt afgebouwd door het ecologisch watertarief voor bedrijven, maar de overstap naar grondwaterverbruik wordt niet uitdrukkelijk als een probleem omschreven. Is dat een correcte interpretatie?

Het Departement Landbouw en Visserij kan controles uitvoeren en ook boetes opleggen. Is dit wel een objectieve controle en zijn ze dan niet tegelijkertijd rechter en partij?

7.3. Investerings in innovatiestrategie

Is reeds bekend welke investeringen niet meer zullen worden opgenomen in de innovatiestrategie?

7.4. Nieuwe Europese fokkerijregelgeving

De beleidsbrief stelt dat op 1 november 2018 de nieuwe Europese fokkerijregelgeving in werking treedt. Diverse bepalingen moeten worden omgezet in Vlaamse regelgeving om genetisch hoogkwalitatief dierlijk uitgangsmateriaal binnen de Vlaamse dierlijke productie te blijven garanderen. Via monitoring zal ook worden ingezet op het behoud van de genetische diversiteit tussen en binnen de rassen. Wat zal er precies worden gewijzigd binnen de regelgeving?

8. Jos De Meyer

8.1. Beoordeling van de beleidsbrief

Jos De Meyer dankt de minister voor de voorliggende beleidsbrief die wordt gekenmerkt door continuïteit van het beleid, samen met de nodige ambitie voor een land- en tuinbouwsector in transitie.

8.2. VLIF, VLAM en ILVO als dragende structuren

VLIF, VLAM en ILVO zijn samen met de andere onderzoekscentra de dragende structuren in het Vlaams landbouwbeleid. Zij leveren elk op hun plaats heel waardevol werk. Het pleidooi van Bart Caron om de middelen van ILVO niet verder aan te tasten kan alleen maar op begrip rekenen.

In tegenstelling tot sommige collega's blijft Jos De Meyer zijn waardering uitspreken voor het werk van VLAM, zowel voor de promotie van de Vlaamse land- en tuinbouwproducten in het buitenland, maar ook voor de promotie in het binnenland met aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn, als lokale productie. VILT publiceerde op 9 november 2018 een artikel waarin het volgende werd gesteld: "Een collega-professor aan de Universiteit Gent, Stefaan De Smet die een expert is in dierlijke productie, stoort zich vooral aan het gebrek aan nuance in het debat. Samen met twee collega's uit Leuven (Ilse Fraeye, professor vleeswarentechnologie) en Brussel (Frédéric Leroy, voedingsbiotechnoloog) schrijft hij dat de huidige negatieve berichtgeving over vlees veelal ideologisch geïnspireerd is, en wetenschappelijke gegevens worden selectief of zelfs foutief voorgesteld.". De opmerking van Bart Dochy is trouwens terecht dat er te weinig onderscheid wordt gemaakt tussen de algemene middelen van VLAM en de specifieke sectorfondsen. Hoe staat de minister tegenover de werking van VLAM?

8.3. Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest

De Afrikaanse varkenspest hypothekeert de hele sector, alhoewel op dit ogenblik nog geen enkele varkenskwekerij werd besmet. Welke maatregelen kan de minister nemen voor de Vlaamse varkenssector die qua export sterk wordt getroffen. Kan de minister bijkomende informatie verschaffen, aanvullend bij het antwoord dat op 3 oktober 2018 in de commissie werd verstrekt naar aanleiding van de vraag om uitleg nr. 2464 over de gevolgen van de vaststelling van de Afrikaanse varkenspest bij twee everzwijnen in de provincie Luxemburg (*Hand. VI.Parl. 2018-19, nr. C9, 3*)?

8.4. Begeleiding van landbouwers in moeilijkheden

Boeren op een Kruispunt geniet de bijzondere waardering van alle commissieleden. Ook bij ILVO zou er een onderzoek worden verricht rond stress bij landbouwers. Kan de minister meer informatie geven over dit onderzoek en de werkwijze die wordt gevolgd?

IV. Antwoorden van minister Joke Schauvliege en bijkomende opmerkingen van de commissieleden

1. Positieve beoordeling van de beleidsbrief en het Departement Landbouw en Visserij

Minister *Joke Schauvliege* dankt de commissieleden voor de positieve reacties op de beleidsbrief, op de realisaties die doorheen de legislatuur werden verwezenlijkt en op de goede werking van het Departement Landbouw en Visserij dat onder andere ook zorgt voor een snelle afwikkeling van de dossiers betreffende teelt- en oogstschade als gevolg van erkende rampen.

2. Opeenvolgende landbouwcrisissen en de moeilijke situatie voor landbouwers

De moeilijke marktpositie van landbouwers werd meermaals benadrukt. Het klopt inderdaad dat onze Vlaamse producten aan hoge standaarden moeten beantwoorden, onder andere op het vlak van dierenwelzijn, hygiëne, klimaatdoelstellingen en milieunormen.

De *minister* erkent dat de Vlaamse landbouw wordt geconfronteerd met snel op elkaar volgende crisissen, wat ook voor haar een grote bezorgdheid is. Maar een oplossing is niet eenvoudig en zeker niet eenduidig.

Een landbouwer kan zijn producten momenteel niet verkopen aan een prijs die de continuïteit van zijn landbouwbedrijf op lange termijn garandeert, inclusief investeringen voor vernieuwing en verhoging van de rendabiliteit. Dat is niet de schuld van de veilingen. Ook het afsluiten van de markten voor internationale handel is geen oplossing. Zonder import kan er ook geen export zijn, en de overheid kan in een afgesloten markt ook niet elke sector van de landbouw ondersteunen. Landbouw en visserij zijn economische markten die meer dan vroeger onderworpen zijn aan de marktmechanismen van vraag en aanbod die de prijs bepalen. De tussenkomst van de overheid beperkt zich binnen het GLB hoofdzakelijk tot het garanderen van de voedselvoorziening en voedselveiligheid en het beantwoorden aan afgesproken standaarden op het vlak van onder andere klimaat, leefmilieu en dierenwelzijn. De complexiteit van het landbouw- en visserijbeleid vloeit dus voort uit de combinatie van de vrije marktwerking en de opgelegde randvoorwaarden door het GLB, waarbinnen Vlaanderen zich moet handhaven.

Landbouwers zijn prijsnemers en prijszetters, maar de zwakke positie van de landbouwers in de volledige keten is problematisch. Dat wordt ook algemeen erkend. Daar kan in eerste instantie aan gewerkt worden door een goede kennis van de marktwerking en de eigen positie daarbinnen. Ten tweede kan een betere samenwerking binnen de sector de eigen positie verbeteren. In sommige sectoren, zoals de varkenssector, zijn er reeds producentenorganisaties, maar de samenwerking kan nog worden verbeterd en dat geldt voor quasi alle sectoren. Ten derde moet worden ingezet op kennis en innovatie. Dat is traditioneel de sterkte van de westerse markten en deze positie mogen we niet verliezen. Een sterke opleiding maakt daar zeker deel van uit. Een vierde en zeer belangrijk element zijn de steunmaatregelen van Europa om de landbouwers weerbaarder te maken binnen de voedselketen. Het GLB en de eengemaakte markt bevatten momenteel allerhande regels, onder meer ook maatregelen om de concurrentiepositie van andere Europese landen niet te schaden. Daarbinnen heeft Vlaanderen weinig middelen om in te grijpen in de prijszetting. De minister zal daarom, bij de onderhandelingen over het nieuwe GLB, pleiten voor maatregelen om de landbouwer sterker te maken in de onderhandelingen binnen de voedselketen. Samengevat ligt het versterken van de positie van landbouwers en ook vissers niet in eenduidige maatregelen van Vlaanderen, maar in een combinatie van maatregelen op verschillende vlakken die binnen het nieuwe GLB moeten worden afgesproken.

Bart Caron meent dat het landbouwbeleid offensiever moet gevoerd worden. Meer vangnetten maken heeft geen zin meer, men moet in tegendeel het landbouwbeleid versterken en een nieuwe richting uitsturen. Het feit dat iedereen vol lof is over de werking van Boeren op een Kruispunt is eigenlijk een alarmsignaal. Dat is investeren in de gevolgen van een nefast landbouwbeleid, terwijl eerder aan de oorzaken moet worden gewerkt.

Minister *Joke Schauvliege* herhaalt dat een oplossing niet eenvoudig is en zeker multidisciplinair moet zijn. Zij looft het werk van Boeren op een Kruispunt dat in deze moeilijke situaties uitstekend werk verricht. Ook ILVO doet onderzoek rond

stress bij landbouwers en de leefbaarheid van het beroep. Deze moeilijke situatie van landbouwers is trouwens een algemeen Europees probleem en beperkt zich niet alleen tot Vlaanderen, maar toch is de werking van Boeren op een Kruispunt en ILVO vrij uniek. Waar de steun zich vroeger concentreerde op de bedrijfsleider alleen, gaat het onderzoek van ILVO veel ruimer en neemt ook de gezinssituatie mee. Het onderzoek kan rekenen op een vlotte respons van de landbouwers.

3. Crisis in de fruitsector

De *minister* zal op de volgende Europese landbouwraad aandacht vragen voor de crisissituatie in de fruitsector in Vlaanderen, en pleiten voor steun vanuit Europa.

Op Vlaams niveau werd het Actieplan Hardfruit ontwikkeld om de crisis aan te pakken, met nadruk op kwaliteit en samenwerking. Het actieplan richt zich daarbij op de volledige sector, waar iedereen ervaart dat de Ruslandboycot een zware hypotheek heeft gelegd met blijvende gevolgen. De minister voerde ook een aantal gesprekken om misvattingen uit de weg te ruimen, onder andere over de rol van de veilingen en om de transparantie in de sector te verhogen.

Toch pleit de minister voor een ruimere benadering. De oplossing ligt volgens haar in betere producentenorganisaties, innovatie, en een betere samenwerking in de sector met het oog op het verbeteren van de onderhandelingspositie van producenten in de voedselketen. Dat geldt niet alleen voor de producenten van hardfruit, maar voor producenten in de hele landbouwsector.

4. Arbeidsveiligheid in landbouwbedrijven

De *minister* erkent dat arbeidsveiligheid voor een landbouwbedrijf erg belangrijk is. De procedures rond het verhogen van de arbeidsveiligheid liggen vervat in KRATOS 3, maar worden er niet apart in benoemd. Het is een goede suggestie om meer aandacht te vestigen op de arbeidsveiligheid en landbouwers te informeren dat ze hiervoor een beroep kunnen doen op KRATOS 3.

5. Stages voor jonge landbouwers in het buitenland

Er werd een budget vrijgemaakt voor het initiatief van de Groene Kring voor buitenlandse stages van jonge landbouwers.

6. Toegang tot grond, herziening van de pachtwetgeving en de landbouwvennootschap

De *minister* erkent dat toegang tot grond en een zekerheid van toegang op langere termijn een van de belangrijkste factoren is voor een stabiel landbouwbedrijf. Het beleidsplan Ruimte Vlaanderen en de goedgekeurde strategische visie gaan daarom ook over het vrijwaren van de open ruimte en het handhaven van agrarisch gebied voor landbouwactiviteiten.

De pachtwetgeving werd een Vlaamse bevoegdheid, maar deze legislatuur is het niet meer mogelijk om hierin Vlaamse accenten aan te brengen. De beleidsbrief stelt dat het om een grondige hervorming moet gaan. Het voorbereidende overleg toonde immers aan dat enkel het aanpassen van de pachtwetgeving niet zal volstaan. Er zullen ook fiscale incentives nodig zijn om de toegang tot grond te verbeteren. Daarbij zullen de belangen van de eigenaars en deze van de pachters met elkaar in overeenstemming moeten worden gebracht. Het pachten van grond moet betaalbaar zijn, er moet voldoende rechtszekerheid zijn om te investeren in langdurige landbouwactiviteiten, maar het moet ook aantrekkelijk zijn voor eigenaars om een grond in pacht te geven aan een landbouwer.

De Vlaamse Grondenbank is een ander instrument om de toegang tot grond te vergemakkelijken. Daarbij kan de Vlaamse Landmaatschappij onroerende goederen uit de agrarische structuur verwerven, ruilen, beheren of overdragen. Het kan grondreserves aanleggen voor ruil in functie van projecten voor bosuitbreiding of natuurbehoud. Landbouwbedrijven die niet gelegen zijn in de agrarische structuur kunnen verplaatst worden naar de agrarische structuur. Landbouwers kunnen via de Vlaamse Grondenbank ook landbouwgrond aankopen, verkopen of ruilen.

Het huidig regeerakkoord voorziet niet in een aanpassing van de pachtwetgeving. Dat zal bij de volgende regeringsonderhandelingen zeker op de tafel liggen. Dat kan enkel resultaten opleveren indien er wordt gewerkt met een combinatie van de aangehaalde factoren.

Het klopt ook dat de landbouwvennootschap, zoals die vandaag bestaat, wellicht zal worden hervormd door een federaal initiatief. Dat wordt opgevolgd door de Vlaamse administratie om, zodra de hervormingen bekend zijn, ook in Vlaanderen de overeenstemmende decreten aan te passen zodat geen juridisch vacuüm wordt gecreëerd.

Bart Caron wijst erop dat ook fiscaliteit een Vlaamse bevoegdheid is, zeker als het gaat over successierechten en schenkingen. Ook openruimtebeleid is een Vlaamse bevoegdheid, evenals de Vlaamse Grondenbank. Hij kan dan enkel maar vaststellen dat de Vlaamse Regering haar bevoegdheden op dit ogenblik niet ten volle opneemt. Hij kent de oorzaken daar niet van, maar concludeert wel dat er een beter beleid zou kunnen gevoerd worden.

Francesco Vanderjeugd vult aan dat de federale plannen niet in de richting van een hervorming, maar eerder in de richting van het afschaffen van de landbouwvennootschap gaan. Dat is voor de betrokken landbouwers een totaal verschillende situatie.

7. Brexit en GLB na 2020

Minister *Joke Schauvliege* heeft goede hoop op een onderhandelde brexit, wat uiteraard te verkiezen is boven een no-deal, maar de minister beschikt op dit ogenblik niet over de teksten waarover een akkoord werd bereikt. Bovendien moet het parlement van het Verenigd Koninkrijk zich nog uitspreken over het bereikte akkoord.

Een no-deal zou een zeer negatieve impact hebben op de Vlaamse landbouw, maar misschien nog meer op de Vlaamse visserij, omdat het Verenigd Koninkrijk over zeer uitgebreide visgronden beschikt.

Indien er op Europees vlak, voor of na de Europese verkiezingen, een beslissing over het nieuwe GLB komt, moet Vlaanderen tegen 1 januari 2020 een strategisch plan voorleggen, en heeft de Europese Commissie nog een jaar tijd om hierover te onderhandelen. Het strategisch plan moet een nodenanalyse bevatten, uitdagingen voor Vlaanderen, maatregelen voor directe steun in pijler 1 en maatregelen in pijler 2.

De minister is het eens met het voorstel van de Europese Commissie dat 40 procent van de middelen voor landbouw moet voorbehouden worden voor klimaatmaatregelen. Het nationaal plan moet daarom voldoende indicatoren bevatten om de uitvoering van de Europese klimaatdoelstellingen te garanderen en controles op de indicatoren mogelijk te maken.

8. Innovatiestrategie en ILVO

Met ILVO staat Vlaanderen in de wereldtop voor onderzoek en innovatie in landbouw en visserij. Een aantal commissieleden hebben dan ook terecht hun appreciatie uitgedrukt voor de werking van ILVO.

Binnen het GLB wordt terecht de nadruk gelegd op innovatie. De innovatiestrategie focust op nieuwe instrumenten die elk op zich moeten worden geëvalueerd. De evaluatie die Vlaanderen maakte als voorbereiding op het nieuwe GLB is, dat de administratieve lasten vaak als zwaar worden ervaren in verhouding tot de gevraagde Europese steun. Het blijft altijd een evenwichtsoefening tussen het verlichten van de administratieve lasten en het behouden van voldoende controle.

Een specifieke oproep voor innovatie legt de focus op het thema water.

Bij het Europees innovatiepartnerschap en demonstratieprojecten waarvoor oproepen worden gelanceerd en middelen voorzien, onderstreept de minister dat de projecten zo concreet mogelijk moeten zijn en in de praktijk uitvoerbaar. Ze moeten met andere woorden oplossingen kunnen bieden voor directe noden die vanuit het veld worden gesignaleerd.

Voor de oproep innovatie werd 8,5 miljoen euro voorzien. Zoals reeds gesteld zal hier veel aandacht naar het thema water gaan, maar de oproep gaat veel ruimer, met onder andere aandacht voor de reductie van de uitstoot van ammoniak en fijn stof.

9. Bijsturing van de Europese fokkerijregelgeving

De nieuwe Europese fokkerijregelgeving treedt in werking op 1 november 2018. Het betreft enkel een bijsturing van de EU-regelgeving, procedures en handelsvoorwaarden, maar de algemene Europese principes binnen de EU wijzigen niet.

10. Procedure van de beschermde oorsprongsbenaming

De vraag voor de erkenning als beschermde oorsprongsbenaming van het Belgisch witblauw vlees en van het rood ras van West-Vlaanderen werd ingediend bij de Europese Commissie. Deze procedure wordt opgevolgd door de minister, maar er zijn geen wettelijke termijnen gebonden aan het verlenen van deze erkenning. Er kan dus enkel worden vastgesteld dat de erkenning er momenteel nog niet is, maar de minister laat regelmatig informeren naar de stand van de procedure.

11. Bestrijding van de Afrikaanse varkenspest

De *minister* gaf bij de toelichting van de beleidsbrief reeds een omstandige uiteenzetting over de maatregelen die genomen worden om een uitbreiding van de Afrikaanse varkenspest te voorkomen. Er werd een taskforce opgericht en er werden tussenkomsten mogelijk gemaakt rond de bioveiligheid. Op de volgende Europese landbouwrada zal de minister aandacht vragen voor de crisissituatie in de varkenssector in Vlaanderen, en pleiten voor steun vanuit Europa.

Er zal concreet ook de aandacht worden gevestigd op de slechte prijsvorming als gevolg van de Afrikaanse varkenspest. Een aantal markten maken immers misbruik van de situatie door het uitvaardigen van protectionistische maatregelen. Dat is verboden, want de varkenshouderij is niet aangetast door de Afrikaanse varkenspest die zich beperkt tot wilde everzwijnen. Dat aspect wordt ook langs diplomatieke weg in diverse Europese landen sterk benadrukt met het oog op het voorkomen van verder protectionisme.

Op langere termijn zal een nieuwe promotiecampagne nodig zijn om het Vlaamse varkensvlees opnieuw in de markt te positioneren, maar op korte termijn wordt dat niet overwogen. Het zou immers de focus op de Afrikaanse varkenspest kunnen verhogen, met een omgekeerd effect tot gevolg.

12. Valorisatie van de agrovoedingsketen

De *minister* deelt mee dat in 2019 een bedrag van 3,5 miljoen euro wordt voorbehouden voor de agrovoedingsketen. 2 miljoen euro daarvan gaat specifiek naar een doelmatiger gebruik van water, via buffering, gebruik en hergebruik, en 1,5 miljoen euro wordt voorbehouden voor de andere thema's.

In antwoord op de vraag van Bart Dochy over de uitvoering van de ketenroadmap rond het thema voedselverliezen, antwoordt de minister dat er naar aanleiding van de jaarlijkse evaluatie een bevraging werd georganiseerd.

13. VLIF

De *minister* dankt de commissieleden voor de lovende woorden voor de werking van VLIF. In 2019 zal vanuit het Klimaatfonds 1 miljoen euro ter beschikking worden gesteld aan VLIF voor subsidiëring van emissiereducerende investeringen. Deze middelen zijn enkel aanwendbaar voor deze emissiereducerende investeringen. De andere middelen voor VLIF blijven ongewijzigd.

14. VLAM

De *minister* noteerde een aantal kritische reacties over de werking van VLAM, maar vestigt er de aandacht op dat deze organisatie op een heel transparante wijze communiceert over haar werking. Elk jaar wordt het jaarprogramma voorgesteld in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van het Vlaams Parlement. Daarbij wordt ook gerapporteerd over de algemene werking. De sectorspecifieke campagnes worden gefinancierd door de sectoren zelf. De Vlaamse overheid geeft enkel algemene ondersteuning via een aantal personeelsleden, acties rond de korte keten en exportpromotie, waarbij telkens rekening wordt gehouden met algemene principes zoals gezonde voeding. VLAM is een zeer belangrijk orgaan voor de promotie van landbouwproducten, zowel in het binnen- als buitenland en kan telkens rekenen op Europese middelen om enkele specifieke acties te ondersteunen.

Bart Caron erkent dat VLAM transparant communiceert. Op 5 december 2018 zal zijn jaarrapport trouwens opnieuw in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid worden voorgesteld, waarbij ook zijn strategie aan de commissie zal worden voorgelegd. Dat houdt echter niet in dat de commissie daar volledig mee akkoord gaat, en zeker de oppositie niet. Bovendien dringt zijn fractie sterk aan op het onderscheid tussen werkingsmiddelen voor specifieke campagnes, overheadkosten en de inbreng van de Vlaamse Gemeenschap. Zelf herkent hij zich niet in de strategische opties die VLAM neemt, maar dat doet geen afbreuk aan het nut van de organisatie voor de promotie van onze landbouwproducten.

15. Bevordering van de biolandbouw

Minister *Joke Schauvliege* deelt mee dat het biobedrijfsadviesstelsel adviezen verstrekt voor biologische landbouw. In 2018 werden negentien startersadviezen gegeven aan startende biolandbouwers, zeven gangbare landbouwers ontvingen advies in het kader van een omschakeling en biobedrijfsplan en 45 biolandbouwers ontvingen een bedrijfsadvies waarbij de meest voorkomende thema's onkruidbestrijding, gewasbescherming, bemesting, nieuwe technieken en nieuwe teelten waren.

De bioclusters vormen een van de speerpunten in het Actieplan Biolandbouw. In totaal is er 1,4 miljoen euro beschikbaar voor de volledige biosector, dus zowel voor omschakelaars, bestaande bioboeren, informatie en sensibilisering. Uiteraard wordt ook ingezet op de bioclusters waarvoor 150.000 euro werd voorzien.

16. Vlaamse visserij

Het klopt dat heel wat Vlaamse vissers niet meer onder de Belgische vlag varen. Het beleid moet sterk in zetten op het EFMZV 2, om ervoor te zorgen dat de Belgische visserijsector daar een beroep op kan doen. België heeft een kleine vloot met relatief oude vaartuigen waarvoor zware investeringen nodig zijn om ze op peil te houden.

Het is evident dat varen onder Belgische vlag garanties biedt op een betere economische band met Vlaanderen, dan schepen die varen onder een vreemde vlag. De band met Vlaanderen is trouwens noodzakelijk om een beroep te kunnen doen op Vlaamse subsidies.

De *minister* verwijst ook naar de vergadering van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van 7 november 2018, waar sterk werd ingezoomd op de situatie van de Vlaamse visserij (*Hand. VI.Parl. 2018-19, nr. C30, 5-14*).

V. Artikelsgewijze bespreking en stemming over het ontwerp van decreet

Tijdens de artikelsgewijze bespreking worden geen specifieke opmerkingen per artikel gemaakt. De commissieleden dringen evenmin aan op een aparte stemming per artikel.

De aan de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid toegewezen onderdelen van het ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2019 worden aangenomen met 8 stemmen bij 3 onthoudingen.

Jos DE MEYER,
voorzitter

Sofie JOOSEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CRISPR	Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats
EFMZV	Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij
EU	Europese Unie
Fedagrim	Belgische Federatie van de Uitrusting voor de Landbouw, de Tuinbouw, de Veeteelt en de Tuin
GDPR	General Data Protection Regulation (= algemene verordening gegevensbescherming, AVG)
ggo	genetisch gemodificeerd organisme
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
GMO	gemeenschappelijke marktordening
IHD	instandhoudingsdoelstelling
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
KRATOS	bedrijfsadviessysteem raad op maat voor landbouwers
OD	operationele doelstelling
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
SD	strategische doelstelling
UGent	Universiteit Gent
VILT	Vlaams Infocentrum Land- en Tuinbouw
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk